

Politiek en Staatsinrichting:

Regeringen en partijen in de deelstaten

Federalisme

In februari 2023 moesten de Berlijners opnieuw naar de stembus, omdat de verkiezingen van 2021 ongeldig waren verklaard. Op 8 oktober waren er deelstaatverkiezingen in Beieren en Hessen. In 2024 staan op 9 juni de Europese verkiezingen op het programma en brengen in september kiezers in de Oost-Duitse deelstaten Saksen, Thüringen en Brandenburg hun stem uit. Een overzicht van de regeringen en de partijen in de deelstaten:

De deelstaten hebben in het federale Duitsland veel zeggenschap. Ze hebben een eigen regering met een eigen minister-president en voeren bijvoorbeeld hun eigen onderwijs- en cultuurbeleid. Ze mogen zelfs meebeslissen over Europese aangelegenheden. Bovendien hebben de deelstaten ook invloed op de landelijke politiek via de [Bondsraad](#), de vertegenwoordiging van de deelstaten in het parlement.

Ga direct naar :

[Baden-Württemberg](#), [Beieren](#), [Berlijn](#), [Brandenburg](#), [Bremen](#), [Hamburg](#), [Hessen](#), [Mecklenburg-Voorpommeren](#), [Nedersaksen](#), [Noordrijn-Westfalen](#), [Rijnland-Palts](#), [Saarland](#), [Saksen](#), [Saksen-Anhalt](#), [Sleeswijk-Holstein](#), [Thüringen](#)

Baden-Württemberg

In Baden-Württemberg werden in maart 2021 de Groenen van

minister-president Kretschmann opnieuw de grootste partij. De CDU haalde het slechtste resultaat in de deelstaat ooit, maar samen kregen de partijen genoeg stemmen om hun zogenoemde Kiwi-coalitie voor te zetten: een groen-zwarte regering, met Bündnis 90/Die Grünen als de grotere coalitiepartner. De AfD verloor ook flink en werd van de derde de vijfde partij. Getalsmatig was een coalitie van Groenen, SPD en FDP ook mogelijk, maar de Groenen en de CDU

besloten samen door te gaan. Voor Kretschmann is het zijn derde termijn als minister-president.

Regering:

2021: De Groenen en de CDU o.l.v. minister-president Winfried Kretschmann (Groenen)

2016: De Groenen en de CDU o.l.v. minister-president Winfried Kretschmann (Groenen)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2021: Groenen (32,6), CDU (24,1), SPD (11,0), FDP (10,5), AfD (9,7)

2016: Groenen (30,3), CDU (27), AfD (15,1), SPD (12,7), FDP (8,3)

Beieren

De CSU, de Beierse zusterpartij van de CDU, bleef de grootste partij in

Beieren bij de verkiezingen van 2023. Spannend was welke partij de tweede zou worden: de Groenen, de Freie Wähler (FW) en de AfD voerden een nek-aan-nek-race. De regionale, rechts-populistische FW won die race met 15,8 procent, de rechts-radicalen AfD werd de derde partij met 14,6 procent, direct gevolgd door de Groenen met 14,4 procent. De SPD haalde met 8,4 procent een van haar slechtste resultaten ooit en de FDP kwam niet voorbij de kiesdrempel van 5 procent en vloog daarmee uit het Beierse deelstaatparlement. Minister-president Markus Söder (CSU) kon zijn coalitie met de FW voortzetten.

Regering:

2023: CSU en Freie Wähler o.l.v. Markus Söder (CSU)

2018: CSU en Freie Wähler o.l.v. Markus Söder (CSU)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2023: CDU (37,0), FW (15,8), AfD (14,6), Groenen (14,4), SPD (8,4) (voorlopige uitslag)

2018: CSU (37,2), Groenen (17,5), FW (11,6), AfD (10,2), SPD (9,7), FDP (5,1)

Berlijn

In Berlijn moesten de kiezers in februari 2023 opnieuw naar de

stembus, nadat een rechter de verkiezingen van 2021 ongeldig had verklaard. Er was destijds organisatorisch te veel mis gegaan. De coalitie van SPD, Linke en Groenen van SPD-burgemeester Franziska Giffey werd in 2023 verrassend weggestemd, de CDU werd met 28,2 procent van de stemmen de grootste partij. De FDP haalde de kiesdrempel niet. Na moeizame coalitieonderhandelingen tussen CDU en SPD - vooral de SPD was verdeeld over samenwerking met de christendemocraten - kon de nieuwe regering eind april van start gaan. De nieuwe burgemeester Kai Wegner - de eerste Berlijnse CDU-burgemeester sinds 2001 - had wel drie stemrondes nodig om te worden gekozen.

Regering:

2023: CDU en SPD o.l.v. burgemeester Kai Wegner (CDU)

2021: SPD, Die Linke en de Groenen o.l.v. burgemeester Franziska Giffey (SPD)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2023: CDU (28,2), SPD (18,4), Groenen (18,4), Die Linke (12,2), AfD (9,1)

2021: SPD (21,4), Groenen (18,9), CDU (18), Linke (14,1), AfD (8), FDP (7,1)

Brandenburg

Bij de verkiezingen van september 2019 werd de AfD de tweede partij.

De SPD verloor flink maar wist toch de grootste te blijven. Naast de AfD kwamen ook de Groenen als winnaars uit de bus. Omdat Die Linke veel heeft verloren, heeft de rood-rode regering die tot 2019 regeerde geen meerderheid meer. Minister-president Woidke heeft nu een regering gevormd met de CDU en de Groenen. Zo'n Kenia-coalitie (naar de kleuren van de Keniaanse vlag) heeft een ruimere meerderheid dan rood-rood-groen. Met de AfD wil geen van de andere partijen samenwerken.

Regering:

2019: SPD, CDU en Groenen o.l.v. minister-president Dietmar Woidke (SPD)

2014: SPD en Die Linke o.l.v. minister-president Dietmar Woidke (SPD)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2019: SPD (26,2), AfD (23,5), CDU (15,6), Die Linke (10,7), Die Grünen (10,8) BVB/FW (5)

2014: SPD (31,9), CDU (23,0), Die Linke (18,6), AfD (12,2), Groenen (6,2), BVB (2,7)

Bremen

De SPD leed in mei 2019 in Bremen een zware nederlaag. Met een

verlies van ruim 8 procent was ze niet langer de grootste partij: dat werd de CDU. Derde partij werd Die Grünen, daarna volgden Die Linke, de AfD, de FDP en de Bremense partij BIW. Die kreeg 2,4 procent van de stemmen maar zit toch in het deelstaatsparlement omdat voor deze regionale partij de kiesdrempel niet geldt. De CDU probeerde een Jamaica-coalitie (CDU, FDP, Groenen) te vormen, maar de Groenen wilden liever met de SPD en Die Linke samenwerken. Daardoor kreeg Bremen als eerste West-Duitse deelstaat een rood-rood-groene regering.

Regering:

2019: SPD, Groenen en Die Linke, o.l.v. burgemeester Andreas Bovenschulte (SPD)

2015: SPD en Groenen o.l.v. burgemeester Carsten Sieling (SPD)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2019: CDU (26,7), SPD (24,9), Groenen (17,4), Die Linke (11,3) AfD (6,1), FDP (5,9), BIW (2,4)

2015: SPD (32,8) CDU (22,4), Groenen (15,1), Die Linke (9,5) FDP (6,6), AfD (5,5), BIW (3,2)

Hamburg

De SPD bleef bij de verkiezingen van februari 2020, ondanks

verliezen, de grootste partij. Coalitiepartner Die Grünen won flink. Minister-president Peter Tschentscher (SPD) kon zijn rood-groene regering daarom voortzetten. De CDU haalde haar slechtste resultaat in een deelstaat ooit. De rechts-nationalistische AfD haalde de kiesdrempel van 5 procent net wel, de

liberale FDP net niet. Die was 5 jaar geleden na een lange reeks nederlagen in de deelstaten juist weer in het parlement gekozen.

Regering:

2020: SPD en Die Grünen, o.l.v. minister-president Peter Tschentscher (SPD)

2015: SPD en Die Grünen, o.l.v. minister-president Peter Tschentscher (SPD, volgde in maart 2018 Olaf Scholz op die minister van Financiën in [Merkel IV](#) werd)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2020: SPD (39,2), Groenen (24,2), CDU (11,2), Linke (9,1), AfD (5,3), FDP (4,9)

2015: SPD (45,6), CDU (15,9), Groenen/GAL (12,3), Die Linke (8,5), FDP (7,4), AfD (6,1)

Hessen

De CDU van minister-president Boris Rhein haalde in oktober 2023 een

grote overwinning en kwam volgens de voorlopige uitslag uit op 34,6 procent. De AfD werd de tweede partij met 18,4 procent - voor het eerst scoorde de rechts-radicalen partij zo hoog in een West-Duitse deelstaat. Daarna volgden de SPD (15,1 procent) en de Groenen (14,8 procent). De FDP haalde op het nippertje de kiesdrempel van 5 procent. Die Linke en de Freie Wähler lukte dat in Hessen niet. Rhein kon zijn coalitie met de Groenen voorzetten, maar besloot toch een regering met de SPD te vormen, met wie hij meer overeenkomsten zegt te zien.

Regering:

2023: CDU en SPD, o.l.v. minister-president Boris Rhein (CDU)

2018: CDU en Groenen, o.l.v. minister-president Boris Rhein (CDU, volgde in mei 2022 Volker Bouffier op die na 12 jaar ruimte maakte voor zijn opvolger)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2023: CDU (34,6), AfD (18,4), SPD (15,1), Die Grünen (14,8), FDP (5,0) (voorlopige uitslag)

2018: CDU (27,0), Die Grünen (19,8), SPD (19,8), AfD (13,1), FDP (7,5), Die Linke (6,3)

Mecklenburg-Voorpomeren

Bij de deelstaatverkiezingen van september 2021 was de SPD, onder

leiding van Manuela Schwesig, de grote winnaar. De partij haalde 39,6 procent van de stemmen, 9 procent meer dan bij de verkiezingen in 2016. De SPD ruilde coalitiepartner CDU in voor Die Linke en vormde daarmee een rood-rode regering. In 2016 haalden De Groenen en de FDP de kiesdrempel niet in de deelstaat, maar in 2021 keerden ze terug in het deelstaatparlement.

Regering:

2021: SPD en Die Linke o.l.v. minister-president Manuela Schwesig (SPD)

2016: SPD en CDU o.l.v. minister-president Manuela Schwesig (SPD, volgde in 2017 Erwin Sellering op die wegens ziekte moest aftreden)

Vertegenwoordigd in het parlement: (in procenten)

2021: SPD (39,6); AfD (16,7); CDU (13,3); Die Linke (9,9); Groenen (6,3); FDP (5,8)

2016: SPD (30,6); AfD (20,8); CDU (19); Die Linke (13,2)

Nedersaksen

Bij de verkiezingen in oktober 2022 werd de SPD weer de grootste

partij. De CDU haalde met 28,1 procent het slechtste resultaat in decennia. De FDP haalde de kiesdrempel van 5 procent niet. Zij zijn daardoor niet langer in het deelstaatparlement vertegenwoordigd. In 2017 haalden de liberalen nog 7,5 procent. De Groenen boekten een flinke winst: 14,5 procent tegenover 8,7 procent in 2017. Ook de AfD won ruim: 10,9 procent tegenover 6,2 procent in 2017. Die Linke haalde wederom de kiesdrempel niet. Minister-president Stefan Weil (SPD) ruilde coalitiepartner CDU in voor de Groenen. Tussen 2013 en 2017 regeerde rood-groen ook al in Nedersaksen.

Regering:

2022: SPD en Groenen o.l.v. minister-president Stephan Weil (SPD)

2017: SPD en CDU o.l.v. minister-president Stephan Weil (SPD)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2022: SPD (33,4), CDU (28,1), Groenen (14,5), AfD (10,9)

2017: SPD (36,9), CDU (33,6), Groenen (8,7), FDP (7,5), AfD (6,2)

Noordrijn-Westfalen

Bij de verkiezingen van mei 2022 haalde de CDU 35,7 procent en bleef

de grootste partij. Ook de Groenen behoorden tot de winnaars: zij werden met 18,2 procent de derde partij in NRW. De SPD moest in het voormalig sociaaldemocratische bolwerk genoeg nemen met 26,7 procent - de slechtste uitslag van de afgelopen decennia en ook een teleurstelling omdat de peilingen een nek-aan-nek-race van CDU en SPD hadden voorspeld. De FDP, die tussen 2017 en 2022 samen met de CDU regeerde, verloor flink en kwam maar net boven de kiesdrempel uit. Minister-president Hendrik Wüst (CDU) kon zijn regering met alleen de FDP niet voortzetten en heeft een coalitie de Groenen gevormd.

Regering:

2022: CDU en de Groenen o.l.v. minister-president Hendrik Wüst (CDU)

2017: CDU en FDP, o.l.v. Hendrik Wüst (CDU, volgde in oktober 2021 Armin Laschet op, die als lijsttrekker van de CDU/CSU voor de Bondsdagverkiezingen naar de landelijke politiek vetrok)

Vertegenwoordigd in het parlement:

2022: CDU (35,7), SPD (26,7), Groenen: (18,2), FDP (5,9), AfD (5,4) (voorlopige uitslag)

2017: CDU (33,0), SPD (31,2), FDP (12,6), AfD (7,4), Groenen (6,4)

Rijnland-Palts

In Rijnland-Palts werd de SPD van minister-president Malu Dreyer bij

de verkiezingen van maart 2021 opnieuw de grootste. Tweede partij werd de CDU, hoewel die het slechtste resultaat in de deelstaat ooit haalde. Ook de AfD verloor flink. De Groenen wonnen juist en werden van de vijfde de derde partij. Nieuw in het deelstaatparlement kwam de regionale partij Freie Wähler, die al eerder in [Beieren](#) werd gekozen en daar sinds 2018 meeregeert. Dreyer zette na de verkiezingen haar zogenoemde *Ampelkoalition* (stoplichtcoalitie) van SPD, FDP en

Groenen voort, genoemd naar de partijkleuren rood-geel-groen. Het is voor Dreyer haar derde termijn als minister-president.

Regering:

2021: SPD, FDP en Groenen o.l.v. Malu Dreyer (SPD)

2016: SPD, FDP en Groenen o.l.v. Malu Dreyer (SPD)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2021: SPD (35,7), CDU (27,7), Groenen (9,3), AfD (8,3), FDP (5,5), Freie Wähler (5,4)

2016: SPD (36,2), CDU (31,8), AfD (12,6), FDP (6,2), Groenen (5,3)

Saarland

Bij de verkiezingen van maart 2022 haalde de SPD verrassend een

absolute meerderheid. De sociaaldemocraten in Saarland konden daardoor alleen gaan regeren. De CDU, die sinds 1999 de premier in de deelstaat leverde, verloor flink. Ook Die Linke incasseerde een fikse nederlaag en verloor meer dan 10 procent. Daarmee miste ze de kiesdrempel. Volgens de voorlopige uitslag bleven de FDP en de Groenen eveneens onder de benodigde 5 procent, waardoor slechts drie partijen in het deelstaatparlement zijn gekozen: de SPD, de CDU en de AfD.

Regering:

2022: SPD o.l.v. Anke Rehlinger (SPD)

2017: CDU en SPD, o.l.v. Tobias Hans (CDU, volgde in maart 2018 Annegret Kramp-Karrenbauer op, die secretaris-generaal van de CDU werd)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2022: SPD: (43,5), CDU: (28,5), AfD (5,7) (voorlopige uitslag)

2017: CDU: (40,7), SPD: (29,6), Linke (12,8), AfD (6,2)

Saksen

De AfD wist haar resultaat uit 2014 bij de verkiezingen van september

2019 in Saksen bijna te verdriedubelen en werd daarmee de tweede partij. De

CDU verloor, maar bleef wel de grootste. De SPD haalde het slechtste resultaat in een deelstaat ooit en ook Die Linke leed verlies. Winst was er bij de Groenen. Omdat geen van de andere partijen met de AfD wil samenwerken en voor de CDU ook Die Linke uitgesloten is, was coalitievorming moeilijk. Maar CDU, SPD en Groenen werden het - ondanks de verschillen tussen met name CDU en Die Grünen - toch eens over de vorming van een zogenoemde Kenia-coalitie (naar de kleuren van de Keniaanse vlag). Het is de derde op deelstaatniveau.

Regering:

2019: CDU, Groenen en SPD, o.l.v. minister-president Michael Kretschmer (CDU)

2014: CDU en SPD, o.l.v. minister-president Michael Kretschmer (CDU, volgde in december 2017 Tillich op, die opstapte na het slechte resultaat van de CDU in Saksen bij de Bondsdagverkiezingen)

Vertegenwoordigd in het parlement:

2019: CDU (32,1), AfD (27,5) Die Linke (10,4), Die Grünen (8,6), SPD (7,7)

2014: CDU (39,4), Linke (18,9), SPD (12,4), AfD (9,7), Groenen (5,7)

Saksen-Anhalt

In Saksen-Anhalt haalde de CDU bij de verkiezingen in 2021 een

onverwacht grote overwinning. Volgens de peilingen zou het een nek-aan-nek-race tussen de CDU en de AfD worden. Maar de AfD verloor, hoewel ze wel de tweede partij bleef. CDU-minister-president Haseloff noemde de uitslag 'een duidelijk teken tegen rechts'. Die Linke en de SPD verloren, de Groenen wonnen licht, maar veel minder dan gehoopt. De FDP, die in 2016 de kiesdrempel niet had gehaald, keerde weer terug in het deelstaatparlement. Getalsmatig kon Haseloff zijn Kenia-coalitie van CDU, SPD en Groenen (genoemd naar de kleuren van de Keniaanse vlag: zwart, rood, groen), voortzetten. Zelfs een coalitie van alleen CDU en SPD had een minieme meerderheid, maar dat was Haseloff te onzeker. In september 2021 kwam daarom de eerste Duitsland-coalitie van CDU, SPD en FDP (naar de Duitse vlag: zwart, rood, geel) in de deelstaat tot stand.

Regering:

2021: CDU, SPD en FDP o.l.v. minister-president Reiner Haseloff (CDU)

2016: CDU, SPD en Groenen o.l.v. minister-president Reiner Haseloff (CDU)

Vertegenwoordigd in het parlement:

2021: CDU (37,1), AfD (20,8), Die Linke (11,0), SPD (8,4), FDP (6,4), Groenen (5,9)
 2016: CDU (29,8), AfD (24,3), Die Linke (16,3), SPD (10,6), Groenen (5,2)

Sleeswijk-Holstein

Bij de verkiezingen van mei 2022 haalde de CDU in Sleeswijk-Holstein

een enorme winst: ze komt volgens de voorlopige uitslag uit op 43,4 procent (+11,4 procent). De SPD verloor flink, haalde 16 procent en werd daarmee kleiner dan de Groenen. Die kwamen uit op 18,3 procent. De FDP haalde 6,4 procent en de regionale Deense minderheidspartij SSW 5,7 procent. De AfD en Die Linke haalden de kiesdrempel niet. Het is voor het eerst sinds 2014, toen de AfD mee ging doen aan deelstaatverkiezingen, dat ze niet in een deelstaatparlement is gekozen. De winst van de CDU wordt grotendeels toegeschreven aan de populariteit van minister-president Daniel Günther. Hij vormde een regering met de Groenen, maar zonder de FDP, die tussen 2017 en 2022 nog mee regeerde in de zogeheten Jamaica-coalitie (naar de kleuren van de Jamaicaanse vlag).

Regering:

2022: CDU en Groenen o.l.v. Daniel Günther (CDU)

2017: CDU, Groenen en FDP o.l.v. Daniel Günther (CDU)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2022: CDU (43,4), Groenen (18,3), SPD (16), FDP (6,4), SSW (5,7) (voorlopige uitslag)

2017: CDU (32,0), SPD (27,3), Groenen (12,9), FDP (11,5), AfD (5,9), SSW (3,3)

Thüringen

Bij de verkiezingen van 2019 werd Die Linke, voor het eerst in een

deelstaat, de grootste partij. De AfD, aan de andere kant van het politieke spectrum, kwam als tweede uit de bus. Die Linke leidde sinds 2014 een regering met SPD en Groenen, omdat de CDU - destijds de grootste - geen coalitie kon vormen. Met de uitslag van 2019 had deze regering van minister-president Bodo Ramelow geen meerderheid meer. Dat maakte regeringsvorming lastig. Geen van

de partijen wilde met de AfD in zee en de CDU wilde niet met Die Linke samenwerken. Die Linke, de SPD en de Groenen besloten daarop een minderheidsregering te vormen. Bij de verkiezing van de minister-president - normaal een formaliteit - in februari 2020 werd Ramelow echter weggestemd en won de liberaal Thomas Kemmerich met steun van de AfD-parlementariërs. Dat leidde tot [zoveel ophef](#), dat Kemmerich besloot zijn ambt neer te leggen. In maart werd Ramelow - na drie stemrondes - alsnog tot minister-president gekozen van een rood-rood-groene minderheidsregering, met de bedoeling in 2021 nieuwe verkiezingen uit te schrijven. [Daarvan kwam het niet](#), waardoor Ramelows minderheidsregering nog steeds in ambt is.

Regering:

2020: Minderheidsregering van Die Linke, SPD en de Groenen o.l.v. Bodo Ramelow (Die Linke)

2014: Die Linke, SPD en de Groenen o.l.v. Bodo Ramelow (Die Linke)

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2019: Die Linke (31,0), AfD (23,4), CDU (21,8), SPD (8,2), Groenen (5,2), FDP (5,0)

2014: CDU (33,5), Die Linke (28,2), SPD (12,4), AfD (10,6), Groenen (5,7)

Afbeeldingen kaartjes deelstaten: Wikipedia/David Liuzzo/cc

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/naslagwerk/184/regeringen-en-partijen-in-de-deelstaten>